

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Anders Leijon
Krisberedskapshandläggare
010-2233287

anders.leijon@lansstyrelsen.se

Yttrande

1(7)

2018-10-31

452-4935-2018

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet ”En effektivare kommunal räddningstjänst” SOU 2018:54

Den 16 februari 2017 tillsatte regeringen en utredning, SOU 2018:54, av den kommunala räddningstjänsten. Utredningen lades fram den 19 juni 2018 och innehåller en rad förslag om hur den kommunala räddningstjänsten kan förbättras, bland annat med avseende på styrning och organisering, brandförebyggande verksamhet, personal och utbildning, räddningsinsatser och kommunal samverkan samt statens stöd och tillsyn.

Länsstyrelsens sammanfattande synpunkter

Utredningen innehåller många bra och konstruktiva förslag som kan leda till effektiviseringar inom kommunal räddningstjänst. Länsstyrelsen anser dock att det är mycket problematiskt att utredningen inte har beaktat länsstyrelsernas roll och hur räddningstjänsten som sakområde förhåller sig till rådande krisberedskapssystem eller pågående totalförsvarsplanering.

Utredningen omfattar inte heller statlig räddningstjänst där länsstyrelsen är ansvarig myndighet vid en kärnteknisk olycka. Därmed finns stora brister i utredningens förslag.

Länsstyrelsen avstyrker:

- Utredarens förslag om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ta över möjligheten för länsstyrelserna att överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten.
- Förslaget om att MSB ska ta över möjligheten för länsstyrelserna att bestämma vilken kommun som ska leda en räddningsinsats.
- Förslaget om att överföra tillsynen över den kommunala räddningstjänsten till MSB.

Länsstyrelsen anser att:

- Länsstyrelsernas roll i krisberedskapen inte har beaktats.
- Länsstyrelsernas roll i totalförsvarsplanering och räddningstjänst under höjd beredskap inte har beaktats.
- Länsstyrelsernas roll vid kärnteknisk olycka, övertagande av kommunal räddningstjänst och geografiskt områdesansvar ska tydliggöras.
- Det är bra med fortsatt målstyrning och handlingsprogram.
- Det är bra med tydligare roller och nomenklatur.

2018-10-31

452-4935-2018

- Förslagen som syftar till att öka möjligen att rekrytera deltidbrandmän är positiva och nödvändiga, men för lite kring mångfald och jämlikhet.
- Utredningens förslag att kravet på skriftlig redogörelse för brandskyddet tas bort är bra, då åtgärden inte har haft önskad effekt.
- De operativa handlingsprogrammen genom förslaget styrs upp i sin utformning är positivt.
- MSB ska främja efterlevnaden av LSO på nationell nivå och utöva tillsyn över statliga myndigheter om ingen annan gör det.
- En tillsynsvägledning för länsstyrelsernas tillsyn över kommunerna bör tas fram av MSB, en sådan uppdaterad och heltäckande tillsynsvägledning saknas idag.
- Förslaget om föreskrifter om kommunernas tillsyn över enskilda samt möjligheten att ta ut tillsynsavgift är positivt.

Länsstyrelsernas roll i krisberedskapen har inte beaktats

Länsstyrelserna har enligt förordning ett omfattande ansvar för hantering av samhällsstörningar och kriser i respektive län. Länsstyrelserna har det geografiska områdesansvaret för krisberedskapen och ska bland annat hålla en uppdaterad lägesbild och samordna arbetet med krisberedskap inom länet. I samband med samhällsstörningar som sker i länet ska länsstyrelsen omgående upprätta en ledningsfunktion för samordning och information. Att länsstyrelserna upprättar ledning och stab i samband med samhällsstörningar är vanligt förekommande. Det kan vara allt från händelser likt de sommaren 2018 eller stormar, översvämningar, epizootier eller vattenbrist. Ett stort antal specialister/kompetenser från olika kompetensområden ingår i krisorganisation vid länsstyrelserna såsom exempelvis ledning och stabspersonal, GIS-kompetens, veterinärer, jurister, miljöexperter, naturvårdsbrännare, naturvårdare, agronomer, kommunikatörer etc.

Länsstyrelserna har uppgifter att vara sammanhållande för krisberedskapen under en kris men också före och efter. Exempelvis finns regionala råd för krisberedskap och skydd mot olyckor i alla län. Dessa råd har som uppgift att stödja aktörer regionalt och att säkerställa nödvändig samordning. Erfarenhet och forskning visar att en effektiv och redundant hantering av kriser och stora olyckor gynnas av lokal- och personkännedom. Länsstyrelserna arbetar kontinuerligt och strukturerat för att de olika aktörernas roller ska vara inövade, kända och accepterade.

Ett bärande argument i utredningen har varit att göra stora och omfattande räddningsinsatser mer effektiva. Vid stora och omfattande räddningsinsatser föreligger nästan alltid, så som beskrivit ovan, en parallell krishantering bland många av samhällets aktörer. Inte minst har sommarens skogsbränder tydligt visat hur räddningsinsatsen är en del i en större krishantering i samhället. Utredningen har inte beaktat samspelet mellan krishanteringen och själva räddningsinsatsen i betänkanudet. Länsstyrelsen menar att detta är en brist i utredningen och att flera övervägande främst kring statens roll hade blivit annorlunda om detta hade beaktats. Vidare anser länsstyrelsen att det inte är befogat att se just räddningstjänst som en isolerad del i krisberedskapssystemet.

2018-10-31

452-4935-2018

Länsstyrelsernas roll i totalförvarsplanering och räddningstjänst under höjd beredskap har inte beaktats

Länsstyrelsen är den högsta regionala totalförvarsmyndigheten och ansvarar för att regional planering av totalförsvaret samordnas och inriktas. Kommunal räddningstjänst har en mycket viktig roll i det civila försvaret och den kommunala räddningstjänsten utgör en central organisation på det lokala planet.

Att utredningen inte haft uppdraget att beakta räddningstjänst under höjd beredskap gör att utredningen inte har något värde för ett av rikets mest omfattande utvecklingsuppdrag, totalförvarsplaneringen. Länsstyrelserna anser att det är viktigt att det finns ett redundant sammanhängande system från vardag till höjd beredskap. Under och inför ett väpnat angrepp och höjd beredskap kan många samtidiga stora räddningsinsatser förväntas. Det är därför viktigt att ett system med god förmåga att hantera stora händelser så väl lokalt som regionalt och nationellt upprätthålls. I totalförvarsplaneringen är redundans och robusthet i ledningssystemen centralt, ett perspektiv som inte har beaktats i utredningen.

Länsstyrelserna ska ha kvar möjligheten att ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst

Mot bakgrund av länsstyrelsernas nyckelroll i den nationella krisberedskapen delar länsstyrelsen inte utredarens förslag om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ta över möjligheten för länsstyrelserna att överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten och där med möjlighet att överta ansvaret för räddningsinsatser. Länsstyrelsen anser att räddningstjänst är en del i krishantering och därmed ingår som en del i det geografiska områdesansvaret. Detta blir särskilt viktigt kopplat till kommunernas uppdrag i totalförsvaret och länsstyrelsernas uppdrag som högsta civila totalförvarsmyndighet på regional nivå.

Det finns en tydlig koppling mellan ansvaret för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka och övertagande av kommunal räddningstjänst, ansvaren bör hänga ihop på samma myndighet.

Det kan konstateras att utredaren endast dragit erfarenhet från ett tillfälle avseende länsstyrelsernas förmåga, skogsbranden i Västmanland 2014. Länsstyrelsen kan konstatera att förmågan har utvecklats avsevärt sedan 2014 vilket särskilt visade sig i hanteringen av skogsbranden i Gävleborgs län 2018.

Länsstyrelsens roll vid kärnteknisk olycka, övertagande av kommunal räddningstjänst och geografiskt områdesansvar.

Vid en kärnteknisk olycka är länsstyrelsen den myndighet som är utpekad som räddningsledare. Utöver att det tillsätts en räddningsledare för insatsen tillsätts även en stabsfunktion dels som stöd till räddningsledaren dels för att utöva länsstyrelsens geografiska områdesansvar. Denna stabsfunktion är analog med den lednings- och stabsfunktion som upprättas vid ett övertagande av kommunal räddningstjänst och för att utöva länsstyrelsens geografiska områdesansvar vid en större samhällsstörning utan övertagande av kommunal räddningstjänst. Sambandet mellan hantering av räddningstjänst vid kärnteknisk olycka och övertagande av kommunal räddningstjänst är starkt och ska beaktas, då dessa båda händelser sannolikt medför en stor belastning på samhällets funktionalitet.

Länsstyrelsen menar att det vid större räddningsinsatser, som medför ett övertagande av kommunal räddningstjänst eller räddningstjänst vid kärntekniska olycka, inte går att finna en tydlig avgränsning mellan räddningsinsatsen och det geografiska områdesansvaret.

Den organisation som länsstyrelsen regelbundet utbildar samt övar för att hantera en kärnteknisk olycka i fält, bemannas utöver räddningsledaren i huvudsak av personal från den kommunala räddningstjänsten. För att säkerställa att den förmågan upprätthålls på en tillfredsställande nivå, krävs att länsstyrelsen har god kunskap om den kommunala räddningstjänsten och dess förmåga.

Den utbildnings- och övningsverksamhet som länsstyrelsen regelbundet genomför inom området, ger utöver kunskapsöverföring till räddningstjänsten även en person- och förmågekänedom, vilket är en förutsättning för en väl fungerande organisation för att hantera en kärnteknisk olycka.

De personer som är utpekade som räddningsledare vid kärnteknisk olycka utgör till del även presumtiva räddningsledare vid övertagande av kommunal räddningstjänst.

Tillsynen över den kommunala räddningstjänsten bör vara kvar hos Länsstyrelserna

Länsstyrelsen delar inte utredarens förslag om att överföra tillsynen över den kommunala räddningstjänsten till MSB. Länsstyrelsen instämmer i att tillsynen kan utvecklas och förbättras men ser stora nackdelar i att lyfta bort tillsynen från det breda uppdrag som länsstyrelsen har regionalt inom tillsyns- och beredskapsområdet, så som granskning av räddningstjänst vid Sevesotillsyn, räddningstjänst vid kärnteknisk olycka, beslut om farlig verksamhet, eldningsförbud och skogsbrandsbevakning, samt överklagningsinstans för kommunal tillsyn. Om tillsynsuppgiften tas bort från länsstyrelserna skapas otydlighet i ansvarsfördelningen och den regionala kompetensuppbyggnaden försvåras. Länsstyrelsen välkomnar förstärkt tillsynsvägledning från MSB.

En negativ konsekvens av förslaget som länsstyrelserna kan se är att viktig kunskap om lokala och regionala förhållanden reduceras med en centraliserad tillsynsorganisation. Länsstyrelsens kunskap över den kommunala räddningstjänsten upprätthålls inte endast genom regelrätt tillsyn utan även genom omvärldsbevakning i lokal media och genom att information kring större räddningsinsatser förmedlas till länsstyrelsens tjänsteman i beredskap, sammantaget utgör det en viktig del för länsstyrelsens kunskap om den kommunala räddningstjänsten och dess förmåga. Information som kommer till länsstyrelsens kännedom via dessa kanaler medför att länsstyrelsens gör en bedömning om det krävs en hemställan till räddningstjänsten om ytterligare information. Exempelvis så har detta genomförts i samband med sommarens skogsbränder med fokus på personal- och materialtillgång.

Det kommer att behöva byggas upp en organisation för regional tillsyn inom MSB samtidigt som länsstyrelserna även fortsättningsvis kommer att behöva ha kompetensen för de ovan nämnda uppgifterna. Länsstyrelsen anser även att det blir problematiskt ur ett överklagandeperspektiv. Problemet kan uppstå när en kommun överklagar ett tillsynsbeslut från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, vilken utgör den enda statliga expertinstansen inom området.

Övriga synpunkter och synpunkter i detalj

Bra med fortsatt målstyrning och handlingsprogram

Länsstyrelsen ser positivt på att målstyrning och handlingsprogrammen blir kvar. Det är även en klok insikt att styrningen av räddningstjänstverksamheten och den olycksförebyggande verksamheten i en kommun har olika behov av styrning. Att de operativa handlingsprogrammen genom förslaget styrs upp i sin utformning är positivt för såväl sammanhållen planering som för tillsynsverksamheten. Att regleringen av de olycksförebyggande handlingsprogrammen möjliggör att de utformas och harmoniseras mot kommunens övriga styrdokument är positivt och nödvändigt för att få ett effektivt olycksförebyggande arbete i kommunerna. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning om att särregleringen av hur handlingsprogrammen ska antas kan tas bort då detta redan regleras i annan lagstiftning. Det är dock viktigt att handlingsprogrammen, särskilt det olycksförebyggande, antas varje mandatperiod för att det ska kunna utgöra drivkraften i kommunernas arbete. Konstruktionen med att kommunernas olycksförebyggande arbete regleras i ett dokument som i huvudsak berör räddningstjänstförvaltningen är dock problematiskt. Likaså att de flesta bestämmelserna i författningen berör brand som risk, men att handlingsprogrammen avser hela kommunens olycksförebyggande verksamhet. Länsstyrelsen anser att dessa frågor inte har beaktats i utredningen.

Länsstyrelsen delar utredningens förslag att kravet på skriftlig redogörelse för brandskyddet tas bort då åtgärden inte har haft önskad effekt. Förslaget om föreskrifter om kommunernas tillsyn över enskilda samt möjligheten att ta ut tillsynsavgift är positivt. Länsstyrelsen är positiv till införandet av ett övergripande mål inom det förebyggande området. För att målet ska få effekt krävs emellertid förtydliganden om hur målet ska tolkas och följas upp. Annars riskerar målet att inte få någon effekt.

Bra med tydligare roller och nomenklatur

Att räddningschefens roll förtydligas i förhållande till räddningsledarens och att räddningschefen tydligt ansvarar för verksamheten såväl under beredskapstid som vid räddningsinsats är positivt. Vidare anser länsstyrelsen att inget särskilt krav på samverkan mellan räddningstjänster behöver införas i författningstext, existerande skrivelser räcker om tillämpningen förtydligas. Länsstyrelsen är positiv till större geografiska samarbetsområden för räddningstjänst, men anser att sådana områden bör harmoniseras mot andra viktiga aktörer inom krisberedskapssystemet och totalförsvaret.

Det nya behörighetskravet för räddningschefen borgar för en mer enhetlig struktur kring räddningstjänstens högsta tjänstemannaledning. Dagens system medför risk för otydlighet kring det yttersta ansvaret då räddningschefsrollen är otydligt definierad. Undantag från kravet på kommunal anställning för inledande åtgärder i räddningsinsatsen och som kan utföras av andra än kommunens anställda räddningspersonal är positivt och kommer kunna leda till tidigare insatser och därmed avbruten skadeutveckling vid flertalet olyckstyper.

Länsstyrelsen ser positivt på att räddningstjänsterna samarbetar kring ledningsorganisationer och att samverkan kan ske i större kluster men vill dock tillägga att samverkan med länsstyrelserna i dessa kluster är en nödvändighet utifrån länsstyrelsens geografiska områdesansvar.

Förskrivningsrätten som föreslås för MSB kring nomenklatur, märkning av personal och resurser är ytterligare exempel som underlättar samverkan vid omfattande händelser.

Bra rekryteringsåtgärder, men för lite kring mångfald och jämställdhet

2018-10-31

452-4935-2018

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag inom området personal och utbildning. Förslagen som syftar till att öka möjligen att rekrytera deltidsbrandmän är positiva och nödvändiga. Dock anser länsstyrelsen att utredningen skulle ha kunnat lyft fram frågorna kring jämställdhet och mångfald på ett tydligare sätt.

Länsstyrelsernas förslag till hur statens stöd och tillsyn kan utvecklas

Länsstyrelserna vill framföra följande alternativa förslag till utredningens förslag avseende statens stöd och tillsyn.

MSB ska främja efterlevnaden av LSO på nationell nivå och utöva tillsyn över statliga myndigheter om ingen annan gör det. Vidare ska MSB ta fram stöd på nationell nivå som länsstyrelser och kommuner kan använda i utvecklingen av räddningstjänsten.

En tillsynsvägledning för länsstyrelsernas tillsyn över kommunerna tas fram av MSB, en sådan uppdaterad och heltäckande tillsynsvägledning saknas idag.

Länsstyrelsen behåller tillsynen över kommunerna och den räddningschefsbehörighet som föreslås i utredningen skulle kunna utgöra en tydlig kompetensprofil för länsstyrelsens tjänstemän som ansvarar för tillsynen över kommunerna. Länsstyrelserna samarbetar om sådan expertkompetens som redan idag finns inom länsstyrelseorganisationerna. I en framtid kan en eventuell högre regional nivå vara en lämplig organisatorisk nivå för tillsynsexperter.

En ökad satsning på länsstyrelserna, med god kännedom om regional och lokal riskbild, bedöms ge större effekt på tillsynsförmågan tack vare skalfördelar och verksamhet inom angränsande verksamhetsområden (Seveso, uppföljning LEH, beslut om farlig verksamhet, utbildning och övning). MSB har till utredningen framfört att man behöver mer än dubbelt så stor organisation som länsstyrelserna idag redovisar för uppgiften.

Enligt utredningens förslag ska kommunerna kunna föreläggas att åtgärda brister med vite, ett förslag som kommer att kunna ge god effekt av den genomförda tillsynen.

Detta alternativa förslag skulle leda till följande effekter:

- Ökad kvalitet på tillsynen uppnås
- Tillsynen över kommunerna sker hos den statliga aktör som har bäst kunskap om de lokala förhållanden som den kommunala räddningstjänsten ska planeras utifrån
- Fortsatt lokal/regional omvärldsbevakning avseende kommunal räddningstjänst och dess förmåga
- Nivåerna centralt, regionalt och lokalt bibehålls
- Räddningstjänstfrågor hålls ihop med arbetet inom krisberedskap och civilt försvar
- MBS:s nationella expertroll blir tydlig och möjliggör att MSB även kan vara instans för överklagande av länsstyrelsernas tillsyn
- Den dubblering av kompetens som krävs både hos MSB och länsstyrelserna till följd av uppdelade uppgifter enligt betänkandet undviks

Länsstyrelserna är helt överens om att önskad effektivare tillsyn inom LSO kan uppnås utan att grundprinciperna med lokal, regional och central nivå i krisberedskapssystemet och totalförsvarsplaneringen behöver förändras. På sätt får hela landet en effektivare räddningstjänst som en naturlig del i vår samlade krisberedskap och vårt civila försvar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

7(7)

2018-10-31

452-4935-2018

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander med krisberedskapshandläggare Anders Leijon som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johan von Knorring, försvarsdirektör Pirjo Nordqvist och avdelningschef Christel Benfalk medverkat.

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.